
Další konkrétní oběť pádu vlády: nový vysokoškolský zákon

Další konkrétní oběť pádu vlády: nový vysokoškolský zákon

iHNed.cz

26. 3. 2009 14:17 (aktualizováno: 26. 3. 2009 16:14)

Další konkrétní oběť pádu vlády: nový vysokoškolský zákon Zákon, který podrobila kritice řada děkanů, padl. Nakonec ne kvůli tlaku z vysokých škol, nýbrž kvůli konci Topolánkovy vlády. Reforma je ale potřebná, varují odborníci.

Ministr Ondřej Liška ve čtvrtek požádal premiéra Mirka Topolánka, aby zrušil termín předložení návrhu zákona o terciárním vzdělávání. Věcný záměr zákona měl být hotov do července. Domnívá se totiž, že vláda po úterním vyslovení nedůvěry ztratila k přípravě vysokoškolského zákona mandát.

Přesto odborná diskuse o tom, jak má nový zákon pro vysoké školy vypadat, bude pokračovat, sdělilo ministerstvo školství. *"Debata o systémových změnách v oblasti vysokého školství může pokračovat, a to bez termínového omezení. O nutnosti těchto systémových změn nemá ministr Liška ani podstatná část akademické obce nejmenší pochyby,"* stojí v prohlášení ministerstva.

Zákon je kontroverzní záležitostí. K přerušení práce na jeho přípravě, ještě než to ministr sám udělal, vyzval Lišku rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl.

Hampel novinářům řekl, že ministerstvo školství by mělo přípravu vysokoškolského zákona přerušit. Důvodem je podle něj to, že návrh postrádá koncept a ministerstvo není schopno o něm vést s univerzitami diskusi. Výzvu s přerušením ministři poslal v pondělí, Liška ale tvrdí, že žádný dopis nedostal.

"Myslím si, že situace dospěla opravdu do takového stádia, kdy není vyhnutí než ty práce zastavit a vrátit se k základům," řekl Hampl.

Je to už však po několikáté za poslední rok, co Univerzita Karlova přišla s takovým ostrým prohlášením: ministr Ondřej Liška by měl zastavit připravovanou reformu vysokých škol, protože s akademií o ní dostatečně nediskutuje.

"Přípravu normy provází nejasná koncepce, vnitřní rozpornost, absence jakýchkoliv nosných myšlenek a analýzy důsledků předpokládaných změn. Ministerstvo školství se pokouší utajovat materiály či je předkládat až na jednání, čímž znemožňuje konzultantům z České konference rektorů a Rady vysokých škol připravit se na debatu," řekl ve čtvrtek rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl.

Špatná reforma nebo obava škol měnit status quo?

Podobná prohlášení vydávaly skoro každý týden i další vysoké školy. Především si stěžovali děkani filozofických fakult, kteří se obávají, že reforma degraduje humanitní a společenskovední obory. Humanitní fakulty zaujaly vůči návrhu reformy kritičtější postoj, podle nich ministerstvo školství o reformě nediskutovalo s akademickou obcí. Proto už před několika měsíci založily platformu Pro vzdělanost, která měla ministerstvu školství dávat k připravovanému vysokoškolskému zákonu připomínky.

Některé školy dokonce hrozily bojkotem letošních přijímacích zkoušek. Liška připomínky odmítal. Podle něj měly školy už rok na to, aby se k připravované reformě vyjádřily. A dokonce jim v posledních měsících vyšel ještě více vstřícně: do příprav vysokoškolského zákona zapojil samotné rektory a akademiky, kteří měli spoluvytvářet největší změny ve vysokém školství od roku 1989.

Byla však připravovaná reforma opravdu tak špatná? Opravdu by nic českým školám nepřinesla? Nebo to byl jen odpor vysokých škol, cokoliv měnit na stávajícím "status quo"?

O potřebě změny v českém akademickém prostředí se mluví už dlouho. Školy potřebují být flexibilnější, více se propojit s průmyslem, prodat více svoje vědecké výsledky a zkvalitnit výuku pro studenty. Možná i proto zatím ve světových žebříčcích české vysoké školy nedosahují oslnivých výsledků: Univerzita Karlova se v mezinárodně respektovaném žebříčku vysokých škol, který každoročně vydávají britské The Times, umístila loni ve třetí stovce, přesně na 261. místě. To je lepší než před dvěma lety, kdy byla na 290. místě. S dalšími českými školami už je to horší. Loni si polepšilo pouze ČVUT, které poskočilo z loňské šesté stovky do stovky páté.

Žebříček Times hodnotí školy podle pěti kritérií a největší důraz klade na pověst, kterou škola má. Žebříček navíc hodnotí jen ty školy, které mají ve světě reputaci. To je problém českých škol, řada z nich se totiž ani nekvalifikuje mezi hodnocené univerzity.

Švejnár: Reforma je nutná

"Pokud chce Česko pozvednout kvalitu vysokého školství a například Univerzita Karlova by se měla dostat do první stovky nejlepších škol na světě, reforma je velmi nutná. Bez ní se už české školství neobejde," řekl nedávno profesor Jan Švejnar z americké University of Michigan, který veřejně podpořil reformu.

Změny na vysokých školách už se připravují dlouho. Tým odborníků, které vede sociolog a analytik vzdělávání Petr Matějů několik let pracuje na tzv. Bílé knize – konceptu, který popisuje, jakým směrem by se mělo české vysoké školství ubírat v následujících letech a měla se stát předlohou pro připravovaný vysokoškolský zákon. Opírá se také o respektované odborné analýzy a studie OECD. Bílou knihu připravovala exministryně školství Miroslava Kopicová, Dana Kuchtová a poslední ministr školství Ondřej Liška ji představil vloni v květnu.

Reforma měla přivést více studentů do škol

Teze reformy jsou jasné: mladí lidé by měli mít v příštích letech větší šanci dostat se na vysoké školy. Rozšířila by se nabídka bakalářských oborů a profesního vzdělávání, které by mohly nabízet i vyšší odborné školy. *"Jen malé procento dětí z dělnických rodin má dnes přístup k vysokoškolskému vzdělání. To bychom chtěli změnit,"* upozornil před nedávnem Liška.

Studenti by si mohli vybírat ze tří typů vysokých škol: výzkumných, vzdělávacích a škol profesně orientovaných na bakalářské programy. Univerzity by se také více propojily s byznysem. Právě poslední změna – tedy zapojit do řízení škol více lidí z byznysu – však školám vadí. Rektoři se obávají, že přijdou o své "akademické svobody" a že do chodu školy budou moci více mluvit lidé z průmyslu. Ti by volili rektora a rozhodovali o rozpočtu školy, což dnes dělají jen akademické senáty. Posílila by se totiž role správních rad, kde již dnes byznysmeni sedí. Doposud však mají jen poradní hlas pro nakládání s majetkem školy.

Manažeři by tak školu tlačili k lepším výsledkům a také k tomu, aby se její vědecké poznatky dostaly rychleji do praxe. Podobný model je běžný na nejlepších univerzitách světa – Harvard, Oxford, Cambridge, kterým patří v žebříčku Timesa přední příčky.

"Členy správní rady by měl jmenovat ministr, jenže kdo nám zaručí, že si nevybere takové lidi, aby mohl školu ovládat," oponuje rektor ČVUT Václav Havlíček.

Jediné, na čem se tak Liška s rektory shodnul, byl fakt, že vysoké školství je podfinancované a že se bude snažit pro něj z rozpočtu získat více peněz. Současné výdaje do vzdělávání tvoří v Česku 0,6 % HDP, Liška by chtěl v budoucnu dosáhnout růstu až na jedno procento.